

NOTRANJE MIGRACIJE V NEPALU

Marjan Cencen

UDK 314.72 (541.35)

NOTRANJE MIGRACIJE V NEPALU

Marjan Cencen, mag., Matke 23 A, 63312 Prebold, Slovenija

UDC 314.72 (541.35)

INNER MIGRATION OF NEPAL

Marjan Cencen, mag., Matke 23 A, 63312 Prebold, Slovenia

Povečana rast prebivalstva v nepalskem sredogorju in visokogorju je zaradi agrarne prenaseljenosti povzročila močne migracije v Teraj. V tem nižinskem delu Nepala prihaja do novih ekoloških, socialnih in političnih problemov, ki jih vlada poskuša reševati z načrtnimi preselitvami.

Higher rate of population growth in Middle and High mountain areas of Nepal caused stronger migrations into Terai. Uncontrolled settling caused in southern lower part of Nepal new ecological, social and political problems which the government tries to solve with migration planning.

Specifična geografska lega Nepala med Himalajo in Gangeško nižino se ne odraža le v naravno-geografskih pogojih, ampak vpliva tudi na družbene procese v državi. Že v preteklosti je ta lega igrala pomembno vlogo v obdobju oblikovanja enotne države, danes pa naravne značilnosti vplivajo na načine administrativnega upravljanja, lastništvo kmetijskih površin, deagracijo okolja, pa tudi migracije.

ZNAČILNOSTI MIGRACIJ

V dosedanjem razvoju migracijskih gibanj v Nepalju ne gre za sicer značilen pojav v manj razvitih državah, kjer so migracije usmerjene predvsem s podeželja v mesta. Gospodarski sistem pretežno agrarne države še ne razpolaga s pogoji za zagotavljanje občutnejšega prehoda zaposlovanja iz primarnega v sekundarni oziroma terciarni sektor. Pri tem ima dodatni pomen tradicionalna povezanost nepalskega človeka s podeželjem oziroma z zemljo. Stopnja urbanizacije je v Nepalju relativno nizka, saj je leta 1981 dosegla le 6,3 % (1).

Nepal je že v prejšnjih stoletjih imel zelo intenzivne migracijske premike, vendar so bile takratne migracije predvsem sezonskega značaja. Vzroke zanje lahko iščemo v geografskem položaju države, ki predstavlja prehodno območje med pokrajinami severno in južno od Himalaje. Razlike v naravnih pogojih med Gangeško ravnino in Tibetom z zaledjem Kitajske so zaradi različnosti proizvodov v obeh

Preglednica 1: Rast prebivalstva med letoma 1911 in 2001 (5).

Leto	Število prebivalcev	Letna stopnja rasti v %
1911	5 639 000	-
1921	5 574 000	0.13
1930	5 533 000	0.07
1940	6 284 000	1.16
1952/54	8 473 000	2.30
1961	9 413 000	1.65
1971	11 556 000	2.07
1981	15 023 000	2.66
Ocena:		
1986	17 131 000	2.66
1987	17 557 000	2.49
1991	19 370 000	2.49
1996	21 539 000	2.15
2001	23 593 000	1.84

Preglednica 2: Agrarna gostota v Nepalju na ha (1).

Leto	1952/54	1961	1971	1981
Visokogorje	-	-	9.3	10.6
Sredogorje	-	-	6.5	7.6
Visokogorje in sredogorje	5.0	5.6	6.8	8.0
Teraj	2.1	2.4	3.1	4.7
Skupaj	3.4	3.8	4.7	6.1

Slika 1: Annapurna III. z vzhoda. Strma pobočja vzdolž zgornjega toka himalajskih rek pogosto onemogočajo gradnjo širokih poti ali celo cest, saj z destabilizacijo tal prihaja do mnogih podorov in plazov. Zaradi oteženih komunikacij in oskrbe se mnogi prebivalci visokogorskega pasu selijo v nižinske, bolj dostopne predele Nepala. (Foto: Marjan Cencen.)

Slika 2: Namche Bazar je nastal na stičišču trgovskih poti med Tibetom in nižinskimi območji Nepala. Pred propadom ga je po kitajski priključitvi Tibeta in zatonom trgovine obvaroval hitro razvijajoči se turizem, zato se neprestano širi na nekdanje obdelovalne terase. (Foto: Marjan Cencen.)

okoljih omogočile živahno izmenjavo blaga. Ta je sicer potekala predvsem med osrednjim Nepalom in Tibetom, kajti visokogorski prehodi čez himalajsko verigo so predstavljali manjšo oviro za trgovce, kot pa zaradi malarije ogroženi Teraj. Prisotnost Britancev v Indiji je nekoliko spodbudila stike z jugom, vendar so himalajska ljudstva še vedno potovala na sever. Razlogi za to so tako njihova kulturna in religiozna podobnost s Tibetanci, s katerimi imajo skupne prednike v ljudstvih tibetansko - burmanskega porekla, kot tudi zanje ugodnejše naravno okolje. Sezonski migranti iz obmejnih pokrajin so poleti potovali na sever, na jesen pa ob koncu monsuna na jug. Za nepalska obmejna ljudstva, kot so Sherpa (Šerpë), Tharu, Nyishangba in Dolpa, so bila trgovska mesta v Tibetu bližja od tistih v nepalskih nižinah. Prav tako so jim bolj ustrezali tibetanski pašniki, kamor so poleti potovali s številnimi čredami.

Ti živahni migracijski tokovi, ki predstavljajo bistvo nekdanjih migracij v Nepal, so bili skoraj povsem prekinjeni v petdesetih letih tega stoletja, ko je zaradi kitajske okupacije Tibeta tamkajšnje trgovsko življenje malodane zamrlo. Trgovski potenciali so izginili, ali pa so se usmerili v notranjost Kitajske. Zapora Tibeta je postala najpomembnejši vzrok za preusmeritev trgovine obmejnih ljudstev v nepalske nižine in v ostale države Južne in Jugovzhodne Azije. Tega stanja ni bistveno spremenila niti nekoliko oživljena trgovina po delni liberalizaciji kitajske politike v Tibetu.

Preusmeritev sezonskih in trajnih migracij na jug ne ponehuje, še posebej zaradi pomanjkanja prometnih zvez na severu, kar zelo otežuje redno in zadostno oskrbo obmejnih pokrajin. Tako so severna območja postala najbolj izpostavljena depopulacijskim procesom. Delna izjema je okrožje Khumbu, kjer Šerpam stalno večanje obiska turistov omogoča dobre pogoje za preživljanje v domačem okolju.

VZROKI IN SMERI MIGRACIJ

Za pospešeno odseljevanje z goratih območij Nepala so vzroki različni. Ram K. Panday je med vzroke širšega značaja vključil naslednje (2):

- Geografski pogoji - za življenje so v Nepal, zelo pestri, naravno okolje se zaradi vplivov reliefa in

klime zelo hitro spreminjajo. Številne poplave, plazovi, suše in močna erozija uničujejo kmetijske površine, kar vodi ljudi k iskanju novih. K migracijam jih sili tudi izčrpavanje obstoječih obdelovalnih površin.

- Ekonomski razlogi - so povezani z geografskimi, kajti zelo omejeni pogoji za preživljanje v starem okolju in majhne možnosti za zaposlitev izven kmetijstva silijo ljudi v iskanje boljših zaposlitvenih možnosti v drugem okolju.
- Politični razlogi - izhajajo predvsem iz spreminjajoče gospodarske politike države do različnih poklicev v različnih obdobjih. Tako je nekaj časa država odkrito podpirala selitev v Teraj. Med politične razloge je potrebno vključiti tudi prizadevanje nepalske vlade, da prostor ob indijski meji poseli z Nepalci, kajti vse več Indijcev, ki so imeli boljše finančne pogoje, je prihajalo kupovat zemljo za naselitev v južni Nepal. V ta namen so po potrebi spremenili tudi državljanstvo, vendar bi v primeru sporov z Indijo njihova politična lojalnost bila verjetno vprašljiva.
- Socialnokulturni razlogi - imajo več izvorov. Med njimi so pomembni verski motivi, poroke, izobraževanje, vojaška služba ipd. V novjšem času stik z obiskovalci iz tujine motivira zlasti mlajše ljudi, da se izseljujejo iz odročnejših predelov Nepala proti mestnim središčem.

CBS je leta 1981 zbral statistične podatke po vzrokih za migracije (preglednica 3). Kar pri 36 % moških so bili glavni vzroki za selitev boljši pogoji za kmetijstvo, pri 15 % trgovina in pri 8 % storitve. Te ugodnosti je v glavnem mogoče najti v Teraju in razen za kmetijstvo tudi v mestih sredogorskega pasu. Glavne smeri migracij so usmerjene ravno na ta okolja.

Pri ženskah je bila po pričakovanju glavni razlog za selitev poroka (30 %), sledita pa kmetijstvo (19 %) in trgovina (11 %). Velik del migrantov ni navajal razlogov za selitev, kar je mogoče pojasniti z njihovo starostjo. To so večinoma otroci, odvisni od odločitev staršev.

Kot smo že omenili, je nekakšna posebnost nepalskih migracij, da v približno treh desetletjih, odkar so postale intenzivnejše, ni mogoče ugotavljati njihove izrazite usmerjenosti v urbana okolja. To posebnost bi lahko pojasnili s prav tako posebnimi

Preglednica 3: Vzroki migracij (1).

Vzrok	Moški		Ženske	
	Število	%	Število	%
Trgovina	91 938	15.0	73 567	11.1
Kmetijstvo	221 438	36.3	128 465	19.4
Storitve	47 331	7.7	6 719	1.0
Šolanje	24 162	4.0	10 542	1.6
Poroka	6 184	1.0	200 515	30.3
Ostalo	219 540	36.0	241 778	36.6
Skupaj	610 593	100.0	661 695	100.0

okoliščinami, v katerih je prišlo v Nepal do migracijskih premikov. Vzroke zanje bi lahko razdelili takole:

- odstranitev nevarnosti malarije v Teraju in s tem v zvezi pridobitev novih kmetijskih površin,
- državna politika, ki zaradi vse večjih problemov pri pridelavi zadostnih količin hrane poskuša čim več družinam omogočiti samopreskrbo s hrano in zato podpira agrarni razvoj z ustrežno ekonomsko politiko,
- slaba finančna moč Nepalcev za investiranje v nekmetijske dejavnosti in neugodna surovinska baza države za razvoj industrije,
- socialnokulturni razlogi, ki izhajajo iz že omenjene tradicionalne tesne povezanosti Nepalcev s podeželjem.

David Seddon, ki je na začetku sedemdesetih let raziskoval vzroke za migracije v zahodni razvojni regiji Nepala, je ugotavljal, da odločitev za migracijo v šestdesetih in sedemdesetih letih ni bila nenadna, saj so kmetje v sredogorju raje vzdrževali kmetijo na robu propada in vzeli posojila, ki jih niso mogli nikoli vrniti, kot pa da bi se takoj izselili (3). Izselitev je bila reakcija obupa. Migracije so pogojevale socialne spremembe, ki so bile najizrazitejše v osemdesetih letih. V petdesetih letih so namreč med razlogi za migracijo prevladoval naravne nesreče (poplave, plazovi), novejša poročila posameznih organizacij (ICIMOD, CEDA, ILO) pa poročajo predvsem o zadolževanju malih kmetov. Ti predstavljajo večino nepalskega prebivalstva in so torej največji migracijski potencial.

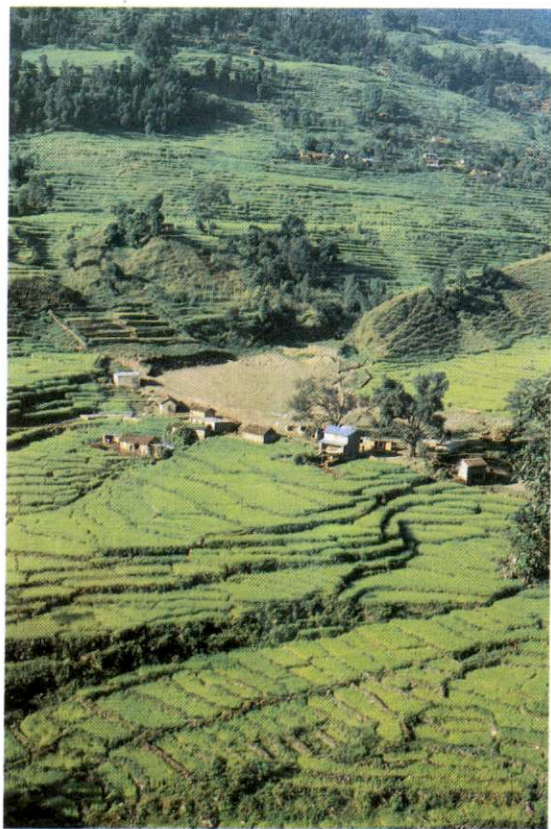
Izguba zemlje je postala glavni razlog migracij. Ker možnosti za nadomestne poklice na podeželju v

sredogorju praktično ni, je iskanje nove zemlje osnovni cilj teh kmetov. Obstajajo primeri, ko so se začasno izselili le nekateri člani družine v želji, da bi z delom izven doma zaslužili denar, ki bi jim pomagal obdržati zemljo. Šele če ta poskus ni uspel, so se izselili tudi ostali člani družini. Ni malo primerov, ko so kmetje ob žetvi oddali večino pridelka za povrnitev starih dolgov. Če je bila žetev slaba, je bil to nedvomen razlog za selitev, kajti dolgovi so ostali (to se je dogajalo npr. leta 1972). Med razlogi za selitev so tudi povečane družine in s tem manjši delež hrane na osebo. 36 % kmetov, ki so se odselili v Teraj, je imelo pred preselitvijo le 0,68 ha (1 bigha) zemlje, kar ni zadostovalo za številno družino, v Teraju pa je bilo le 6 % kmetov z manj kot 1 bigha zemlje (3).

Od 1971 do 1981 je število stalnih migrantov po podatkih CBS naraslo z 0,45 milijona na 0,93 milijona, kar pomeni porast za 109 % (1). Med tistimi, ki so migrirali med tremi pokrajinskoekološkimi pasovi, prevladujejo moški z 52 %. Ženske prevladujejo pri prostorsko krajših migracijah, običajno znotraj okrožja ali med dvema sosednjima okrožjema. Pri tem gre največkrat za poroko. Leta 1971 kot tudi leta 1981 je izhajala večina migrantov iz sredogorja, najmanj pa iz Teraja (preglednica 4). Negativni migracijski saldo sta torej imela sredogorje in visokogorje, pozitivnega pa Teraj. Leta 1971 sta ti dve območji izgubili okrog 360 000 oziroma 400 000 prebivalcev na račun Teraja, v naslednjem desetletju pa je bil ta odliv 420 000 oziroma 260 000. Teraj je pridobil 690 000 novih prebivalcev. Ta ogromen odliv je povzročil radikalno povečanje prebivalstva v Teraju, kar za 4,19 % letno, vendar to ni bilo povsod enako. Največje povečanje je bilo na vzhodu, zatem v osrednjem in šele nato v zahodnem delu. To je mogoče razložiti z boljšo kvaliteto in dostopnostjo zemlje, ki je na vzhodu bolj rodovitna v primerjavi z ostalim delom. Population Monograph navaja med razlogi za tako razporeditev prebivalstva še večjo količino padavin in popolnejše uničenje malarije na vzhodu (1).

Prevladujoča smer migracij je sever - jug. Tako v vzhodnem Teraju izhaja 67 % migrantov iz vzhodnega sredogorja (1). Podobna slika je tudi na zahodu. Značilno je, da se večina odseljenih iz visokogorja naseljuje po različnih delih Nepala. Prebivalci Teraja se večinoma selijo znotraj njega, razen na

Slika 3: Spodnji del doline reke Marsyandi s položnejšimi površinami je privlačen tudi za naseljence iz okrožja Manang, ki v tem okolju najdejo boljše pogoje za kmetijstvo kot ob zgornjem toku reke severno od himalajske verige. Namesto krompirja pridelujejo predvsem riž, črede jakov pa nadomestijo z bivoli ter s tem poleg naravnega okolja menjajo tudi prehrabene navade. (Foto: Marjan Cencen.)

Slika 4: Budistični motiv v Bodanathu blizu Katmanduja. Ta del mesta je postal kulturno središče in pogosto kraj prve naselitve Tibetancev, pa tudi njim sorodnih ljudstev z nepalske strani Himalaje. S priseljevanjem je prišlo do zблиževanja kultur in religij, ki zaenkrat še strpno živijo druga ob drugi. (Foto: Marjan Cencen.)

Preglednica 4a: Migracije med posameznimi pokrajinskimi pasovi leta 1971 (1).

Kraj naselitve	Kraj rojstva			
	1	2	3	Priseljeni
1 Visokogorje	-	9 258	440	9 698
2 Sredogorje	15 667	-	9 699	25 366
3 Teraj	33 990	376 074	-	410 064
Izseljeni	49 657	385 332	10 139	445 128
Migracijski saldo	-39 959	-359 966	+399 925	

Preglednica 4b: Migracije med posameznimi pokrajinskimi pasovi leta 1981 (1).

Kraj naselitve	Kraj rojstva			
	1	2	3	Priseljeni
1 Visokogorje	-	33 423	2 196	35 619
2 Sredogorje	134 254	-	35 669	169 923
3 Teraj	162 832	561 211	-	724 043
Izseljeni	297 086	594 634	37 865	929 585
Migracijski saldo	-261 467	-424 711	+686 178	

zahodu, kjer se selijo večinoma v sredogorski pas.

NAČRTOVANJE PRESELITEV

Močne nenadzarovane selitve in nesorazmerje v obdelovalnih površinah, ki so bile na razpolago v posameznih pokrajinskoekoloških pasovih, so nepalsko vlado privedli do odločitve, da mora načrtno poseči v to dogajanje. Hitra rast prebivalstva je povzročila povečan pritisk na obstoječe obdelovalne površine. Zaradi finančne nesposobnosti večine nepalskih kmetov, da bi s posodobitvijo kmetijske proizvodnje povečali pridelek, so se le-ti največkrat odločali za pridobivanje novih obdelovalnih površin na bolj strmih in izpostavljenih delih v domačem okolju. To je na eni strani povzročilo povečano uničevanje gozdov, na drugi pa hitro degradacijo tega okolja, ki je bilo tako bolj izpostavljeno eroziji in plazovom.

Veliko malih kmetov v sredogorju in Himalaji je hitro izčrpalo domače rezerve, kar je pospešilo njihovo odločitev za migracijo. Običajno je kateri od moških članov družine na svojih potovanjih v mesta ali Teraj dobil informacijo o ugodnih pogojih naselitve. Pogosto so kar sami poiskali ustrezen prostor za postavitev bivališča in obdelovalne površine, nato pa so postopoma začeli prihajati še ostali člani družine. Večkrat je to pritegnilo še druge sovaščane iz prvotnega okolja. Taka nenačrtna kolonizacija je imela za posledico neurejene življenjske pogoje priseljencev in neracionalno izkoriščanje naravnih virov, predvsem lesa. Gozd so priseljenci namreč običajno enostavno požgali, redko pa posekali.

Poseg nepalske vlade v ta proces je bil razumljiv še posebej, ker je bilo med priseljenci v Teraju tudi veliko Indijcev z druge strani meje in je zato hotela dogajanja nadzorovati. S pridobitvijo dobrih življenjskih pogojev v Teraju je postalo neskladje v površini obdelovalne zemlje na prebivalca v posameznih delih Nepala še očitnejše.

V preteklosti so poskusi načrtnega preseljevanja že obstajali, ko je vlada ustanovila urade za kolonizacijo v Biratnagarju in Hetaudi, vendar do leta 1951 zaradi nezdravih pogojev v Teraju noben od projektov ni bil uresničen. Povod za začetek načrtnih selitev je bilo močno deževje leta 1951, ki je v hribovitih in goratih območjih povzročilo veliko

plazov, poplav in erozijskih uničenj obdelovalne zemlje. Ravno v tem času je bilo v katmandujski dolini veliko pomanjkanje hrane, predvsem zaradi povečanega prebivalstva in zmanjšanja obdelovalnih površin. Zato je bil do leta 1956 izdelan večnamenski razvojni projekt v notranjem Teraju v dolini reke Rapti. Začetek delovanja projekta ni bil poseben uspešen, saj do iztrebljenja malarije leta 1958 mnogi obubožani kmetje niso hoteli v to nevarno okolje. V okviru projekta je bilo razdeljeno približno 27 400 ha zemlje (41 027 bigha), od tega je bilo 60 % malih kmetij (11 do 25 bigha) (4). Osnovni poudarek je bil na razvoju oskrbovalnih objektov, šol, zdravstvenih ustanov ipd.

Po tem prvem projektu je bilo v Nepalju vse več žrtev različnih naravnih nesreč in ekonomskega obubožanja, vendar zanje ni bilo na razpolago dovolj obdelovalnih površin, zato so nekateri postali najemniki zemlje pri prvih naseljencih, mnogo pa se jih je odločilo za ilegalno naselitev. Na prehodu v šestdeseta leta je po poročilu NRC (Nepal Resettlement Company) iz leta 1980 na tisoče družin iskalo svoj prostor za naselitev.

SKLEPI

Reakcija ljudi na zmanjševanje možnosti preživetja v starem okolju je običajno iskanje novega, pri čemer je ravnanje v tradicionalno urejenih družbah največkrat spontano. To močno zmanjšuje učinke prizadevanj načrtovalcev Nepala, saj ti niso sposobni nadzorovati migracijskih premikov. Razmere poskušajo urediti na več področjih hkrati, kajti migracije so samo posledica spremenjenih odnosov med človekom in okoljem ter vpliva privlačnosti razvitejših delov države. Poleg omogočanja boljših življenjskih pogojev v prvotnem okolju poskuša nepalska vlada rešiti problem hitre rasti prebivalstva predvsem z nekaterimi bolj ali manj načrtnimi posegi v socialno strukturo in navade tradicionalne družbe nepalskih ljudstev. Izreden pritisk na Teraj se namreč ujema s povečano skupno rastjo prebivalstva in s procesom izčrpavanja starih obdelovalnih površin.

Projekti preseljevanja so bili v Nepalju neuspešni predvsem zaradi prevelikega števila potencialnih migrantov. Dodatni razlog, ki je povzročil pove-

čano povpraševanje po naselitvi, je bilo vračanje mnogih Nepalcev iz Burme, Malezije in Indije, ko so se tam politične razmere poslabšale. Zaposlitveni pogoji v Nepal so bili v nekmetijskih dejavnostih še slabši kot znotraj kmetijstva, zato so se tudi ti novi priseljenci usmerili v kmetijstvo.

V šestdesetih letih je kolonizacijski proces v Teraju zaradi nenačrtnega uničevanja gozdov in arhaičnega sistema izkoriščanja obdelovalnih površin dosegel tako stopnjo, da je bilo načeto njegovo ekološko ravnovesje. To stanje se do danes ni popravilo, temveč v nekaterih predelih dosega še bolj kritične razmere. Res pa je, da obstaja vrsta uspeš-

nih preselitvenih projektov, ki so sicer le v nekaterih elementih lahko zgled za nadaljne načrtovanje preselitve.

1. *Population Monograph of Nepal, 1987. CBS, Kathmandu.*
2. *R. Kumar Panday 1987: Geography of Nepal. CAG, Lalitpur.*
3. *David Seddon 1988: Nepal A State of Poverty. Vikas, New Delhi.*
4. *Nepal Resettlement Company, 1980. Lalitpur.*
5. *Central Bureau of Statistics, Pocket Book, 1988. Kathmandu.*

K članku: Slavko Brinovec - Didaktična načela pri pouku geografije 2

1. Poljak, V. 1974: *Didaktika. Državna založba Slovenije, Ljubljana.*
2. Avtor, O. Cencič, M. Gartner, J. Tomić A. 1989: *Poglavja iz pedagogike. Državna založba Slovenije, Ljubljana.*
3. Šterc, S. 1983: *Posebni didaktični principi nastave geografije. Unapredženje nastave geografije u Jugoslaviji, Zbornik radova VI. jugoslovanskog simpozijuma. Beograd.*
4. Zgonik, M. 1960: *Metodika geografskega pouka. Državna založba Slovenije, Ljubljana.*
5. Andoljšek, I. 1973: *Osnove didaktike. Zavod za šolstvo SRS, Ljubljana.*
6. Jovičić, Ž. 1971: *Metodika nastave geografije. Naučna knjiga, Beograd.*
7. Sekulović, V. 1981: *Metodika nastave geografije. Zavod za udžbenike i nastavna sredstva. Beograd.*
8. Rudić, V. 1982: *Metodika nastave geografije. Naučna knjiga, Beograd.*
9. Malkoč, I. 1977: *Predavanje iz metodike nastave geografije. Rokopis, Zagreb.*
10. Medved, J. 1976: *Načelo celostnosti ali kompleksnosti pri pouku geografije. Geografski obzornik 23/3-4. Ljubljana.*
11. Jokanović, M. 1958: *Princip povezanosti materije i princip regionalnosti u nastavi geografije. Naša škola 3-4. Sarajevo.*
12. Vrišer, I. 1969: *Uvod v geografijo. Filozofska fakulteta, Ljubljana.*
13. Brinovec, S. 1986: *Geografske metode pri pouku. Geografski obzornik 33/1, 33/4, 34/1, 34/3. Ljubljana.*